

Huvudman

UMEÅ KOMMUN
umea.kommun@umea.se

Beslut

Datum 2025-06-19

Dnr SI 2025:1674

Sida 1 (16)

Ärendet

Tillsyn av Mariehemsskolan i Umeå kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Umeå kommun att senast den **31 oktober 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd, undervisning i svenska som andraspråk, utredning samt åtgärder vid ordningsstörande beteende, beslut om avstängning, anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling samt skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Umeå kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Umeå kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Se till att vid minst ett tillfälle informera rektorn och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser kring särskilt stöd och rektorns skyldighet (eller den rektorn delegerat uppgiften till) att skyndsamt initiera en utredning utifrån en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd från lärare, samt tydliggör en rutin för detta. Inkom med en redogörelse för Mariehemsskolans rutin avseende att anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd samt när och hur informationen om skollagens bestämmelser har förmedlats (2 kap. 34 skollagen § samt 3 kap. 7 § skollagen).
2. Se till att rektorn (eller den rektorn delegerat uppgiften till) startar utredningar om behov av särskilt stöd för varje inkommen anmälan om sådant utredningsbehov. Rektorn ska dokumentera hur många anmälningar som inkommit till rektorn under perioden 19 juni - 31

oktober 2025 samt vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7 § skollagen).

3. För varje utredning om särskilt stöd som avslutas innan den 31 oktober 2025, ska rektorn (eller den som rektorn överlåtit beslutanderätten till) fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller inte utarbeta åtgärdsprogram. Samtliga beslut gällande åtgärdsprogram som fattats under perioden 19 juni – 31 oktober 2025 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 9 § skollagen).
4. Se till att det av beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång framgår vilka avvikelser som gjorts från timplanen och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen samt att besluten innehåller en klargörande motivering. Inkom med samtliga beslut om anpassad studiegång som fattats under perioden 19 juni – 31 oktober 2025 (3 kap. 9 och 12 §§, 29 kap. 10 § skollagen samt 31 och 32 §§ förvaltningslagen [2017:900]).
5. Se till att det efter en utvärdering fattas ett nytt beslut om åtgärdsprogram, för det fall en elev bedöms vara i fortsatt behov av särskilt stöd, eller beslut om att avsluta åtgärdsprogrammet om bedömningen är att eleven inte längre är i behov av särskilt stöd. Inkom med en redogörelse för vilka åtgärdsprogram som har utvärderats under perioden 19 juni – 31 oktober 2025, vad som framkom vid utvärderingen samt inkom med det beslut som fattats efter utvärderingen (3 kap. 9 § och 29 kap. 10 § skollagen samt 31 § förvaltningslagen).

Undervisning i svenska som andraspråk

6. Säkerställ att rektorn ser till att de elever som har beslut om undervisning i svenska som andraspråk ges detta utifrån gällande kursplan. Huvudmannen ska redogöra för hur rektorn har organiserat undervisningen i svenska som andraspråk för elever i årskurs 4 (årskurs 4 läsåret 2024/25). Redovisningen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (1 kap. 11 § skollagen, 5 kap. 14-15 §§ skolförordningen [2011:185], Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr22, [SKOLFS 2010:37] 5.19 Kursplan i svenska som andraspråk).

Utredning samt åtgärder vid ordningsstörande beteende

7. Se till att orsakerna till att en elev vid upprepade tillfällen stör ordningen eller gör sig skyldig till en allvarigare förseelse utreds och att åtgärder vidtas utifrån vad utredningen visar. En redogörelse för hur många sådana utredningar som initierats under perioden 19 juni – 31 oktober 2025 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (5 kap. 9 & 10 §§ skollagen).

Beslut om avstängning

8. Se till att rektorn fattar skriftliga beslut för de fall elever stängs av från skolan. Beslutet ska innehålla en klargörande motivering och information om hur beslutet kan överklagas. Beslutet ska även delges vårdnadshavare till den elev som beslutet avser. Huvudmannen ska inkomma med samtliga beslut om avstängningar som fattats för elever på mellanstadiet under perioden 19 juni - 31 oktober 2025 (5 kap. 14 § samt 28 kap. 9 § skollagen, 31 – 33 §§ förvaltningslagen).

Anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling

9. Se till att lärare och annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, i samtliga fall anmäler detta till rektorn. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt hur många anmälningar som kommit in under perioden 19 juni – 31 oktober 2025. Denna dokumentation ska ges in i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen).

Skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner

10. Se till att rektorn fattar beslut om skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Skolenhetens skriftliga rutiner ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (5 kap. 4 e § skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser extra anpassningar.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:1674) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2025 inlett en tillsyn av Mariehemsskolan i Umeå kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Mariehemsskolan följer gällande bestämmelser om särskilt stöd, undervisning i svenska som andraspråk, utredning samt åtgärder vid ordningsstörande beteende, beslut om avstängning, anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling samt skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 11 mars 2025 och 20 mars 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. åtgärdsprogram med tillhörande utredningar om behov av särskilt stöd avseende elever på mellanstadiet, kränkingsanmälningar läsåret 2024/25 samt planen mot kränkande behandling för läsåret 2023/24 respektive läsåret 2024/25. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror i den elevförteckning (aktbilaga 14) som myndigheten sammanställt.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningenAnmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd

I intervjuer med lärare framkommer att de anmäler elever som trots extra anpassningar riskerar att inte nå de betygskriterier eller kriterier för kunskaper som minst ska uppnås, men att det kan ske på olika sätt. Lärarna uppger att de antingen pratar med specialpedagogen, specialläraren, elevhälsoteamet via s.k. klasskonferenser eller direkt med rektorn. Lärare beskriver att det därefter inte sker något med flertalet av de anmälningar som de gjort. Lärare har namngett ett tiotal elever som inte uppfyller de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Dessa elever har anmälts till elevhälsan för utredningsbehov av särskilt stöd medan elevhälsan och rektorn uppger att de inte mottagit någon anmälan avseende nämnda elever.

Lärare säger vidare att det är svårt att få en bild av hur processen kring särskilt stöd ser ut. Majoriteten av representanterna för elevhälsan bekräftar att det finns ett behov av att tydliggöra en rutin. Elevhälsan säger även att det saknas en definition av vad som utgör en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd från en lärare. Rektorn säger i sin tur att det finns en tydlig rutin för hur en anmälan om särskilt stöd ska gå till, om än ej i skrift, som har förmedlats till samtlig personal. Rektorn säger samtidigt att hen inte kan garantera att rutinen är känd bland personalen.

Rektorn och en representant för elevhälsan berättar att elever som anmäls för utredningsbehov av särskilt stöd diskuteras med elevhälsoteamet som i samråd beslutar om och i sådana fall när, en utredning om särskilt stöd ska initieras.

Representanter för elevhälsan säger att målet är att en pedagogisk kartläggning ska genomföras så snart som möjligt efter en anmälan men säger samtidigt att de har kö på ärenden att hantera varför vissa ärenden måste vänta. Rektorn bekräftar att elevhälsan har kö på ärenden att hantera med anledning av tidskrävande utredningar. Ett exempel på sådant elevärende är en elev där elevhälsan uppger att eleven står i kö för en pedagogisk kartläggning men att det inte kommer hinnas med vårterminen 2025 (elev 18). Lärare har också namngett sju elever som nu går i mellanstadiet och som anmäldes för utredningsbehov av särskilt stöd i lågstadiet. Elevhälsan uppger att de beslutat påbörja utredningar avseende nämnda elever under vårterminen 2025.

Vidare används begreppet extraordinärt stöd om vissa former av särskilt stöd där specialpedagogen nämner en till en-undervisning som ett exempel. Rektorn uppger att extraordinärt stöd sätts in som en sista åtgärd när anpassningar på individ- och grupp-nivå inte gett någon effekt. Det handlar då om åtgärder i form av stödperson eller en intensiv insats under en period för att möta elevens behov.

Beslut om åtgärdsprogram och anpassad studiegång

Skolinspektionen har tagit del av de sex beslut om åtgärdsprogram som finns för elever på mellanstadiet. Såväl lärare som elevhälsa och rektor uppger att Mariehemsskolan fattar beslut om att upprätta åtgärdsprogram för de fall en utredning visar på att en elev är i behov av särskilt stöd. Rektorn uppger vidare att elevhälsans utredningar är gedigna då de omfattar flera tester som ska genomföras innan beslut om särskilt stöd kan fattas. Rektorn betonar att processen är grundlig för att insatserna ska ha en klar och definierad målsättning. Åtgärder som sätts in utan föregående utredning sker endast i extremt akuta situationer. Samtidigt säger elevhälsan att särskilt stöd kan sättas in redan innan en kartläggning är klar för de fall där elevernas behov snabbt kan identifieras. Ett sådant exempel är elev 32 där elevhälsan uppger att eleven har undervisning i "Flexgruppen", både som extra anpassning och särskilt stöd sedan november 2024. Rektorn uppger i sin tur att eleven är anmäld för utredningsbehov av särskilt stöd men att det inte finns något åtgärdsprogram upprättat för eleven.

För det fall att skolan efter en utredning kommer fram till att en elev inte är i behov av särskilt stöd utan att det räcker med extra anpassningar uppger rektorn att det inte fattas några officiella beslut om att inte upprätta ett åtgärdsprogram.

Representanter för elevhälsan har i intervju uppgett att skolan vid utvärdering av ett åtgärdsprogram upprättar ett nytt dokument som bilaga till ett befintligt åtgärdsprogram om ändringar görs i det stöd som redan är beslutat. Rektorn bekräftar att det inte fattas något nytt beslut utan att skolan fortsätter med samma åtgärdsprogram vilket också framkommer av de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av.

Av åtgärdsprogrammen som Skolinspektionen tagit del av saknas en närmare motivering till anpassad studiegång för eleverna 38, 48 och 53. Det framgår inte heller vilka ämnen som anpassats bort.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 34 § skollagen ska huvudmannen se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller

uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Av 3 kap. 8 § skollagen framgår följande. Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår följande. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 §, i form av anpassad studiegång enligt 12 §. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av 3 kap. 11 § skollagen framgår följande. Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till.

Av 3 kap. 12 § skollagen framgår bland annat följande. Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar

att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

I 29 kap. 10 § skollagen stadgas vilka av förvaltningslagens bestämmelser som är tillämpliga vid myndighetsutövning enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän. Det gäller bland annat krav på partsinsyn, utredning, kommunikation, dokumentation och motivering av beslut.

Av 31 § förvaltningslagen framgår att för varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Av 32 § förvaltningslagen framgår bland annat att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I förarbetena till skollagen anges att en utredning om särskilt stöd ibland kan göras snabbt och enkelt, medan det i andra fall kan behövas en mer omfattande utredning. Någon tidsgräns för hur lång tid utredningen får ta kan därför inte anges. Huvudprincipen måste dock vara att det ska ske skyndsamt, så att eleven får det stöd hon eller han behöver så fort som möjligt (prop. 2009/10:165 s. 291).

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) avsnitt 2.2 Kunskaper och avsnitt 2.8 Rektorns ansvar, framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Härvid har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [SKOLFS 2010:37]).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Mariehemsskolans arbete med särskilt stöd. Skolinspektionen kan konstatera att det saknas en tydlig rutin för hur processen kring särskilt stöd ser ut och fungerar vid Mariehemsskolan. Detta blir synligt med de delade meningar som råder kring elevärenden där lärarna anser att anmälan om utredningsbehov är gjord medan elevhälsan och rektorn anser att de inte mottagit någon

anmälan. Lärare har nämnt ett tiotal elever som de har anmält för utredningsbehov men som elevhälsan inte känner till och där utredningar inte har startats.

Det framkommer vidare att elever står i kö för att utredas samt att utredningar om särskilt stöd inte alltid initieras trots anmälan om utredningsbehov från undervisande personal. För sju elever har utredningar avseende särskilt stöd initierats långt senare än när lärare anmält utredningsbehov för eleverna i fråga.

Vidare framkommer det av utredningen att Mariehemsskolan inte fattar beslut om åtgärdsprogram i vissa fall där elever ges särskilt stöd. Det fattas inte heller något formellt beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram efter att en utredning om särskilt stöd visar på att det inte föreligger behov av sådant stöd.

Skolinspektionen bedömer också att det finns brister i Mariehemsskolans arbete med utvärdering av åtgärdsprogram. Utredningen visar att skolan inte fattar beslut om att utarbeta ett åtgärdsprogram efter genomförd utvärdering, vilket är en brist.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i Mariehemsskolans hantering och beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång. Skolinspektionen har tagit del av tre beslut om anpassad studiegång. Av besluten saknas det en närmare motivering och det framgår inte på ett tydligt sätt vilka avvikelser som gjorts från timplanen. Skolinspektionen konstaterar att besluten om anpassad studiegång för aktuella elever varken uppfyller skollagens eller förvaltningslagens krav på innehåll, utformning och motivering av beslut vilket utgör en brist.

Skolinspektionen vill slutligen klargöra att det endast är begreppet särskilt stöd som förekommer i skollagen. Utredningen visar att rektorn och elevhälsan använder sig av begreppet extraordinärt stöd avseende vissa åtgärder som enligt skollagen utgör särskilt stöd. Enligt rektorn aktualiseras extraordinärt stöd som ett sista alternativ när annat särskilt stöd inte gett någon effekt. Begreppet särskilt stöd enligt skollagen avser samtliga åtgärder som är av mer ingripande karaktär i form av varaktiga specialpedagogiska insatser, som till exempel placering i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning, anpassad studiegång eller elevassistent (se prop. 2013/14:160, sid. 21 f. och Skolverkets råd SKOLFS 2014:40).

Undervisning i svenska som andraspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger att det finns elever på Mariehemsskolan som har svårt att följa med i undervisningen på grund av bristande kunskaper i det svenska språket. Som exempel nämns en elev som har extra anpassningar som inte ger någon effekt då eleven är i behov av svenska som andraspråk vilket eleven inte får.

Av de beslut om undervisning i svenska som andraspråk som Skolinspektionen tagit del av framgår att elva elever i årskurs 4, tio elever i årskurs 5 samt sex identifierade elever i årskurs 6 har beslut om sådan undervisning. Majoriteten av besluten är daterade den 5 juni 2024.

Lärare säger att det har varit ett uppehåll med undervisningen i svenska som andraspråk tills dess specialläraren tog sig an uppdraget för nyanlända i årskurs 6 under höstterminen 2024. Lärare berättar vidare att det finns en förstelärare på skolan som ska ansvara för undervisningen men att denne inte hinner jobba med detta som ensam klasslärare för årskurs 5. Försteläraren i fråga bekräftar att det inte funnits någon tid avsatt för undervisning i svenska som andraspråk avseende elever i årskurs 4 och 6.

Rektorn betonar att det inte funnits någon tid för undervisning i svenska som andraspråk vårterminen 2025 varför svenska som andraspråk inte står med på schemat. Enligt rektorn är planen att anpassa schemat till nästa år så att försteläraren kan undervisa i svenska som andraspråk enligt uppdraget. Rättslig reglering Enligt 5 kap. 14 § skolförordningen ska undervisning i svensk

Rättslig reglering

Enligt 5 kap. 14 § skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

Enligt 5 kap. 15 § skolförordningen ersätter undervisning i svenska som andraspråk, undervisning i svenska.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens bedömning Skolinspektionen bedömer att Mariehemsskolan brister i att anordna undervisning i svenska som andra språk avseende elever som har beslut om sådan undervisning. För elever i årskurs 6 har undervisningen i svenska som andraspråk kommit igång läsåret 2024/25 medan elever i årskurs 5 ges sådan undervisning av klassläraren. Skolinspektionen kan däremot konstatera att för elever i

årskurs 4 har undervisningen i svenska som andraspråk uteblivit vilket utgör en brist.

Utredning samt åtgärder vid ordningsstörande beteende

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Samtliga lärare uppger att de anmäler allt kring en elev till elevhälsan eller en av elevhälsans professioner, oavsett om det gäller inlärningsmässiga svårigheter eller beteendeproblematik. Lärare säger däremot att det inte genomförs några utredningar om en elev upprepade gånger bryter mot regler eller beter sig olämpligt på ett ordningsstörande sätt. I intervjuer namnger lärare ett tjugotal elever som har ett återkommande ordningsstörande beteende och som de påtalat för elevhälsan att eleverna behöver utredas men där ingen utredning likväl har gjorts.

På frågan om ordningsstörande beteende utreds svarar representanter för elevhälsan att de inte känner till begreppet, att de inte vet om det gjorts några sådana utredningar eller att det finns ett sådant arbete på skolan. En representant för elevhälsan säger dock att det är rektorn som ansvarar för detta och att elevhälsoteamet inte är involverade i de utredningarna. Samtliga representanter för elevhälsan säger samtidigt att de ser ordningsstörande beteende som färdighetsbrister vilket de arbetar med.

Rektorn uppger i sin tur att ungefär hälften av de namngivna eleverna har utretts för sitt ordningsstörande beteende och att det är klasslärarna som genomför sådana utredningar. Såväl utredning som åtgärd har i de flesta fall bestått av samtal med elev och eller vårdnadshavare. Vad gäller resterande elever säger rektorn att det inte gjorts några utredningar. Rektorn uppger vidare att en utredning om ordningsstörande beteende dokumenteras om beteendet utgör kränkning genom att en kränkingsanmälan registreras.

Skolinspektionen har i samband med intervju med rektorn begärt in samtliga utredningar avseende ordningsstörande beteende som Mariehemsskolan vidtagit och dokumenterat för de elever som lärare namngett men fått besked från huvudmannen att det inte gjorts några sådana utredningar.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 9 § skollagen framgår bland annat följande. Om en elev i grundskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens

vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Av 5 kap. 10 § framgår följande. Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 9 § första stycket ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Mariehemsskolan brister i arbetet med att utreda orsakerna till att elever har ett återkommande ordningsstörande beteende. Av utredningen framkommer att lärare anmäler elever med ett ordningsstörande beteende till elevhälsan. Rektorn uppger att det är klasslärarna som utreder ordningsstörande beteende. Lärarna uppger däremot att saken inte utreds. Skolinspektionen kan konstatera att det inte genomförts några utredningar för i vart fall ett tiotal elever som återkommande uppträder ordningsstörande, vilket är en brist. Att en utredning inte initieras riskerar att medföra att relevanta åtgärder inte sätts in för att elever ska ändra sitt beteende eller att åtgärder sätts in i ett alltför sent skede.

Beslut om avstängning

Omständigheter till grund för bedömningen

Av intervju med lärare framkommer att tre elever på mellanstadiet har blivit avstängda läsåret 2024/25 efter händelser av kränkande behandling. Av de kränkingsanmälningar som Skolinspektionen tagit del av finns tre anmälningar avseende en elev där det framgår att vidtagna åtgärder består av att eleven blivit avstängd under en dag, höstterminen 2024.

Skolinspektionen har i samband med intervju med rektorn begärt in samtliga beslut för elever som stängts av läsåret 2024/25 och fått till svar att inga sådana beslut har skrivits.

Rättslig reglering

Enligt 5 kap. 14 § skollagen får rektorn i bland annat grundskolan, besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Rektorn får även besluta att stänga av en elev helt eller delvis om åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta

beslut enligt första eller andra stycket. Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Av förarbetena framgår att det ligger i sakens natur att bestämmelsen om avstängning ska tillämpas med stor restriktivitet. Andra åtgärder för att komma till rätta med elevens uppträdande ska dessutom ha visat sig otillräckliga. Avstängning är således en yttersta åtgärd för sådana fall då andra åtgärder har prövats men inte fått avsedd effekt. Rektorn beslutar om sådan avstängning och eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning hon eller han går miste om till följd av avstängningen. Kompensationen kan t.ex. bestå i att eleven erbjuds hemundervisning under den tid avstängningen gäller eller erbjuds extra undervisning efter det att skolsituationen har lösts. En elev i de obligatoriska skolformerna ska inte kunna stängas av vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår. Eftersom det här handlar om åtgärder för att komma tillrätta med akuta situationer bör beslutet gälla omedelbart om inte annat beslutas. Eleven och vårdnadshavarna ska ges tillfälle att yttra sig innan beslutet fattas (prop 2009/10:165 s 328).

Enligt 5 kap. 24 § skollagen ska en åtgärd som vidtagits enligt 14 § dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i skolans beslut om avstängningar. Av utredningen framkommer att i vart fall en elev har varit avstängd från Mariehemsskolan läsåret 2024/25 och att rektorn inte fattat något formellt beslut om detta, vilket utgör en brist. Skolinspektionen ser allvarligt på att det inte fattas beslut om en sådan ingripande åtgärd som en avstängning och vill i sammanhanget erinra om att lagstiftaren, i förarbetena till skollagen, angett att beslut om avstängning ska tillämpas med stor restriktivitet.

Anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling

Omständigheter till grund för bedömningen

Av Mariehemsskolans plan mot kränkande behandling framgår rutiner för hur skolans personal ska gå till väga vid händelser av kränkande behandling mellan elever men även mellan personal och elever. Ordningen är att alla fall där en elev känner eller upplever sig kränkt ska dokumenteras i skolans dokumentationssystem vilket samtliga lärare uppger att de känner till. Såväl lärare som elevhälsa säger att kränkingsanmälningar ändå inte görs i alla fall av kränkande behandling

då systemet är tungrott och tidskrävande. Lärare påpekar dock att kränkingsanmälningar alltid upprättas om det förekommer fysiskt våld.

Lärare och elevhälsa berättar även att långt ifrån alla händelser av kränkande behandling utreds då de inte hinner göra en utredning fullt ut. Lärare säger samtidigt att samtal med elever och vårdnadshavare alltid genomförs. Även för de fall en anmälan inte upprättas blir vårdnadshavarna informerade om det inträffade. För de fall kränkningar sker mellan elever men där eleverna sedan gör upp och blir sams igen görs uppföljning då ärendet anses vara klart och avslutat.

Rättslig reglering

Av 6 kap. 10 § skollagen framgår att en lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i Mariehemsskolans arbete med anmälningar av kränkande behandling. Genom uttalanden från såväl lärare som elevhälsa framgår att kränkingsanmälningar inte görs i alla fall där kränkningar äger rum vilket utgör en brist. Om anmälningar inte görs kan huvudmannen omöjligen tillse att alla händelser utreds och att adekvata åtgärder sätts in för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner

Omständigheter till grund för bedömningen

Elever uppger i intervjuer att de inte får ha mobiltelefonerna på lektionerna och att de låses in i ett mobilskåp eller förvaras i ryggsäcken under skoldagen. Om någon bryter mot regeln om mobilanvändning omhändertas mobiltelefonen som eleven sen får tillbaka i slutet av dagen. Skolinspektionen begärde den 11 mars 2025 att få ta del av Mariehemsskolans skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning varpå rektorn uppgav att det inte finns några sådana upprättade.

Rättslig reglering

Enligt 5 kap. 4 e § skollagen ska det för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Rektorn beslutar om sådana rutiner.

Enligt förarbetena bör det av rutinerna bl.a. framgå hur omhändertagandet av utrustningen ska gå till, t.ex. hur föremålen ska förvaras på ett betryggande sätt och hur insamlandet av utrustningen ska ske så att det framgår till vem varje föremål ska återlämnas. Det ska inte föreligga någon osäkerhet om huruvida ett föremål har omhändertagits eller huruvida det har lämnats tillbaka (prop. 2021/22:160 s.230).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Mariehemsskolan inte uppfyller författningarnas krav då det saknas skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning. Skolinspektionen vill erinra om att avsaknaden av fastställda rutiner kan leda till en osäkerhet för både personal och elever när mobiltelefoner och elektronisk kommunikationsutrustning får omhändertas, hur de ska förvaras och sedermera återlämnas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Umeå kommun verksamhet vid Mariehemsskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd, undervisning i svenska som andraspråk, utredning samt åtgärder vid ordningsstörande beteende, beslut om avstängning, anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling samt skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner. Det finns därför skäl att förelägga Umeå kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister**Extra anpassningar****Omständigheter som ligger till grund för bedömningen**

I intervjuer med lärare framkommer att det finns många elever i behov av stöd i undervisningen. Lärare uppger samstämmigt att de ger elever extra anpassningar för det fall de befärar att en elev inte kommer klara målen. Dessa anpassningar kan vara både generella och individuella. Exempel på extra anpassningar som kan aktualiseras på Mariehemsskolan är att elever som behöver mer stöd får möjlighet att arbeta i mindre grupper. Vid lektionsobservationer har Skolinspektionens utredare noterat att en årskurs har tillgång till ett litet grupprum intill klassrummet där delar av klassen kan skärmars av vid behov. Det finns avskärmade platser även i klassrummen, enskilda instruktioner för att ge elever tydligare vägledning, timetimers, bildstöd, sittkuddar och hörselkåpor. Lärare uppger även att ämnesuppgifternas svårighetsgrad kan anpassas beroende på elevens förmåga och behov samt att vissa elever ges möjlighet att under en begränsad period arbeta utanför klassrummet i ett mindre sammanhang i en så kallad "Flexgrupp". Lärare säger vidare att de kan diskutera med elevhälsan om vilka anpassningar de ska testa.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår i huvudsak följande. Om det framkommer att det kan befäras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet är fattat av enhetschef Eva-Lena Ölund Brändström. Juristen Cecilia Skog har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även juristen Maja Flood och utredaren Andreas Näslund medverkat.